

УДК 339.9

Белялов Т. Е.
Несенюк Є. С.

Київський національний університет технологій та дизайну

МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС У КОНТЕКСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ ВИМІРІВ

Статтю присвячено виявленню тенденцій та імперативів розвитку міжнародного бізнесу на сучасному етапі. Виявлено, що при здійсненні міжнародної підприємницької діяльності фірми можуть вибирати один або декілька видів міжнародного підприємництва або методів інтернаціоналізації, до яких належать експорт та імпорту товарів і послуг, неформальні стратегічні альянси, іноземні інвестиції.

Ключові слова: глобалізація, економіко-бізнесове співробітництво, інтернаціоналізація бізнесу, конкуренція, технологічні уклади, ТНК.

Постановка проблеми. Виникнення і розвиток світової системи господарювання означає існування процесів, що тісно переплітаються, – виробництво і торгівля товарами та послугами між практично всіма країнами світу. При цьому, природно, виділяються країни і групи країн із більш інтенсивним залученням у світові бізнес-процеси і з менш інтенсивним.

На сучасному етапі жодна країна не може залишитися осторонь від масштабних процесів інтернаціоналізації і глобалізації міжнародних економічних відносин, участь в яких дозволяє не тільки вирішити нагальні економічні проблеми, а й активно інтегруватися у світові технологічні потоки, освоювати і ефективно використовувати закордонний досвід організації та управління виробництвом. Залучення до світової спільноти не тільки веде до кардинальних змін у виробництві та споживанні, але й істотно реформує уявлення людей про сучасний світ, змушує осмислювати нові проблеми, що вимагає особливої поведінки, кваліфікації і знань. Зміни, що відбуваються у світі, ініціюють появу нових, так званих глобальних, підприємницьких можливостей, нових ідей і способів їх втілення. Особливо велике значення міжнародного торгово-економічного, науково-технічного та економіко-бізнесового співробітництва. Останнє, у свою чергу, є акумулятивним феноменом, який видозмінюється та трансформується під впливом багатьох факторів[1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У роботах різних авторів, присвячених проблемам світового господарства, дослідження в області міжнародного бізнесу – явище досить часте. У вітчизняній науці питанням методологічного забезпечення досліджень міжнародних економічних відносин присвячені праці В. Будкіна, В. Вергуна, С. Гасіма, В. Гееця, А. Голікова, В. Гондюла, О. Довгаль, І. Пузанова, М. Рубцової, В. Сідорова, А. Філіпенка, С. Якубовського та ін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Найважливішим фактором глобалізації став розвиток усебічних комунікаційних мереж транспорту та зв'язку. При цьому істотно прискорення фізичного переміщення вантажів з одних точок планети в інші і практично миттєвий обмін інформацією між цими точками роблять світове ділове середовище дійсно єдиним організмом, в якому тісні виробничо-торговельні взаємозв'язки реально спираються на виключно щільну і максимально ефективну мережу комунікацій [2].

Величезне значення в глобалізації ділового життя планети відіграли створення і розвиток світової фінансової інфраструктури із забезпеченням вільного переливу між країнами, регіонами та континентами багатомільярдних потоків капіталу і наданням десятків видів фінансових послуг.

Абсолютно те ж саме можна сказати про глобалізацію світової системи використання трудових ресурсів, причому перелив робочої сили з країни в країну в глобальному масштабі знову змусив з особливою увагою ставитися до питань, що входять у сферу порівняльного менеджменту. В епоху глобалізації держави втратили монополію на регулювання ринку робочої сили. Вони конкурують на ньому так само, як і на ринку капіталу[3].

Мабуть, найбільш вражаючою сферою глобалізації стала область вироблення та обміну інформацією на базі сучасних інформаційних технологій. Саме ця сфера є на сьогодні найбільш потужним чинником – прискорювачем не тільки інтернаціоналізації бізнесу, а й життя на планеті взагалі. У цьому зв'язку можна було б відзначити і такі найважливіші сфери інтернаціоналізації, як система освіти, галузі соціальної та політичної взаємодії.

У певному сенсі процесу глобалізації протистоїть регіоналізація – створення замкнутих регіональних угруповань. Тут, з одного боку, обмежуються контакти з партнерами з інших регіонів, але, з іншого боку, йде інтенсивний розвиток і створюється модель багатонаціонального взаємодії. Які б фактори не враховувалися в аналізі процесів глобалізації та регіоналізації, представляється виключно важливим мати достатньо об'єктивні, збалансовані і зважені уявлення про позитивні та негативні наслідки інтернаціоналізації бізнесу. Зокрема, саме події останнього часу показали, що висока ділова, і особливо фінансова, взаємозалежність країн створюють дуже тендітну світову структуру, в якій навіть відносно не дуже потужні «негативні сигнали» в одній з її частин (біржі, банки, корпоративні альянси і т. д.)

Рис. 1. Фактори зміни середовища для міжнародного бізнесу

можуть у край болісно позначитися на інших частинах [4].

В умовах глобалізації основним мотивом ведення міжнародного бізнесу стає висока (глобальна) конкуренція між корпораціями. МНК стають гнучкими, вони не можуть собі дозволити ігнорувати жоден із помітних регіональних ринків, тому що невідомо, які ринки можуть стати вирішальними у світовій гонці. При цьому особливе значення набуває коректне визначення факторів, які впливають на бізнес-середовище (рис. 1).

Згідно з дослідженнями G. Johnsona і K. Scholesa, існують п'ять груп ключових факторів, що лежать в основі змін, що відбуваються. Серед них виділяють політичні, правові, економічні, соціокультурні, техногенні [8].

На сучасному етапі міжнародний бізнес являє собою складноструктуровану систему, в основі якої лежать інтернаціоналізація та глобалізація. Дані процеси є логічно послідовними та створюють відповідний ланцюг щодо формування якісно нової глобальної бізнесової парадигми [4].

Першочерговими імперативами для розвитку міжнародного бізнесу є інтенсифікація процесів інтернаціоналізації та глобалізації [5].

Інтернаціоналізація являє собою процес розвитку стійких економічних взаємозв'язків між країнами (насамперед на основі міжнародного поділу праці) і виходу відтворення за рамки національного господарства.

Інтернаціоналізація бізнесу може здійснюватися в різних формах – експортна торгівля, створення представництв, торгових фірм, спільних підприємств за кордоном, перенесення виробництва, проведення НДДКР, розробки маркетингового комплексу в інших країнах і т. п. [6]. Вибір раціональної форми інтернаціоналізації бізнесу залежить від стратегічних цілей фірми і конкретних умов діяльності на батьківщині та за кордоном. Вибір бажаного етапу інтернаціоналізації бізнесу в залежності від цілей фірми й умов її діяльності показаний у табл. 1.

Вибір оптимальної форми інтернаціоналізації залежить від значного числа факторів, що визначають стратегію фірми щодо вибору продукту,

технології його виготовлення, маркетингу, розміщенню виробництва, тому попередньо повинні бути обрані варіанти стратегії маркетингу, продукту/технології та розміщення виробництва.

Невід'ємною частиною глобалізації є транснаціональні корпорації (ТНК). Сьогодні ТНК перетворилися із суб'єктів в об'єкти міжнародної політики, активно беручи участь у всіх глобальних процесах, що відбуваються у світі. Транснаціональні корпорації нарівні з промислово розвиненими країнами широко проявляють себе в політиці, економіці, фінансово-інвестиційній, інформаційній, науково-технічній, військовій, технологічній, екологічній сферах. У зовнішній політиці ТНК реалізують власну корпоративну дипломатію, а для успішного забезпечення внутрішньокорпоративної політики створили свою корпоративну ідеологію. Разом із найбільшими державами вони мають власні численні спецслужби, а зброєю, яку випускає, наприклад, тільки одна «Дженерал дайнемікс», можна озброїти армію не однієї держави.

Щодо України, то процеси транснаціоналізації вже мають місце в різних секторах національної економіки. Глобальний капітал проник у банківську сферу, хімічну промисловість, контролює значну частину нафтопереробних потужностей, має активи в медіабізнесі, представлений у сфері послуг, комунікацій і зв'язку. Зростання ринкової привабливості та вартості активів пов'язане зі стабілізацією економіки починаючи з 1999 р. і реструктуризацією концентрації капіталу. У результаті приватизаційної хвилі середини-кінця 90-х років частина українських активів вже була включена в транснаціональні виробничі ланцюжки.

Одній з перших «глобалізації» піддалася українська нафтопереробна промисловість (сумарна проектна потужність усіх НПЗ дозволяє переробляти близько 53 млн. т сировини на рік). Близькість до європейських ринків, розвиненість нафтотранспортної системи України разом із відсутністю внутрішніх джерел сировини і скороченням об'єму внутрішнього ринку стали вирішальними чинниками переходу галузі під контроль іноземного капіталу.

Таблиця 1

Вибір бажаного етапу інтернаціоналізації бізнесу

Етап інтернаціоналізації	Підетапи інтернаціоналізації	Умови для реалізації	Цілі
1. Експортний	1.1. Продаж через агентів	- незначна доля експорту у продаж; - відсутність бар'єрів для імпорту; - місцевий попит перевищує пропозицію	- подолання циклічності в попиті; - реалізація відмінностей в економічних умовах; - зростання обсягів продажів
	1.2. Створення представництв	- значна частка експорту в продажах; - відсутність бар'єрів для імпорту; - попит дорівнює пропозиції; - високий рівень конкуренції; - важливість післяпродажного обслуговування	- подовжений попит; - вигоди від масового виробництва
2. Міжнародний	2.1. Локальний маркетинг	- відмінності в умовах діяльності; - необхідність диференціації маркетингу; - інтенсивна конкуренція	- реалізація відмінностей в умовах діяльності
	2.2. Локальне виробництво	- наявність бар'єрів для імпорту	- доступ до локальних ресурсів
	2.3. Локальні НДДКР	- більш низька вартість; - специфіка маркетингу	
3. Транснаціональний (глобальний)		- світова конкуренція	- вигоди від масового виробництва; - глобальна оптимізація: НДДКР – ресурси – виробництво

Але лідерами глобалізації стали українські банки. Українська економіка розглядається транснаціональним капіталом як перспективна в найближчі 10 років, тому активи та інфраструктура готуються вже зараз. Однією з основних тенденцій є скупка українських банків іноземними банками. Найближчими роками, за оцінками експертів, частка іноземного капіталу зростатиме за рахунок придбання українських банків зарубіжними фінансовими групами, а також завдяки стрімкому збільшенню капіталів в іноземних банках, які вже присутні на ринку.

Висновки. Важливо підкреслити, що завдяки присутності глобальної компанії на багатьох ринках світу обсяги виробництва зростають, що дає змогу досягти масштабного виробництва і, отже, знизити витрати на виробництво одиниці продукції. Річний дохід від продажів однієї тільки корпорації General Motors перевершує сумарний ВВП сімдесяти країн.

У даний час жодна глобальна компанія не досягла ідеальної моделі глобалізації (повної стандартизації виробничого процесу, торгівлі та стратегії). Але процес глобалізації триває, і компанії намагаються якомога ближче підійти

до ідеальної моделі, тому що чим ближче до неї знаходиться компанія, тим крупніше, сильніше і багатше вона стає, тим вище її успіх, тим більше вона дає своїй державі та іншим країнам, в яких вона працює. Глобальний характер міжнародного бізнесу є його найважливішою визначальною рисою, оскільки, по суті, він охоплює світову систему інформаційного ділового обміну, усевітній фінансовий ринок, глобальну структуру технологічних нововведень (і сам охоплюється ними). У межах просування від рівня до рівня інтернаціоналізації все більше зростає значення того, як дана якість проявляється у даному бізнес-секторі або, точніше, як ефективність цього бізнесу визначається використанням глобалізації. Отже, сама глобалізація органічно переплітає всередині себе ті п'ять характерних ознак (доступність і загальність; ступінчастість розвитку; технологічна глобалізація; становлення фінансової економіки; дивергентно-конвергентна взаємодія національного й інтернаціонального). Нарешті, міжнародний бізнес як система оновлюється зі складно взаємодіючих професійних знань принципово більш високого рівня, ніж наявна в будь-якому державному (або локальному) бізнесі.

Список літератури:

1. Вергун В.А. Іноземні інвестиції: офшорні зони та їхні інституції в міжнародному бізнесі: [навч. посіб.] / В.А. Вергун, О.І. Ступницький. – Київ : Київський університет, 2012. – 303 с.
2. Гриффін Р., Пастей М. Міжнародний бізнес / Р. Гриффін, М. Пастей ; пер. с англ. под. ред. А.Г. Медведева ; 4-е изд. – СПб. : Питер, 2006. – 1088 с.
3. Лапыгин Ю.Н. Бизнес-план: стратегия и тактика развития компании : [практ. пособ.] / Ю.Н. Лапыгин, Д.Ю. Лапыгин ; 2-е изд., испр. – М. : Омега-Л, 2009. – 350 с.
4. Мировая экономика и международный бизнес : [учебник] / Под. общ. ред. д.э.н., проф. В.В. Полякова и д.э.н., проф. Р.К. Щенина ; 5-е изд., стер. – М. : КНОРУС, 2012. – 688 с.
5. Міжнародний бізнес : [навч. посіб.] / Л.І. Михайлова, С.Г. Турчина, Ю.І. Данько. – Суми : Козацький вал, 2009.
6. Остервальдер А. Построение бизнес-моделей: Настольная книга стратега и новатора / А. Остервальдер, И. Пинье ; пер. с англ. ; 3-е изд. – М. : Альпина Паблишер, 2012. – 288 с.
7. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент : [учебник для вузов] / Р.А. Фатхутдинов ; 6-е изд. – СПб. : Питер, 2008. – 448 с.
8. Exploring Corporate Strategy: Text and Cases / Gerry Johnson, Kevan Scholes, Richard Whittington // FinancialTimes Prentice Hall ; 7 edition. – 1072 p.

Белялов Т. Э.

Несенюк Е. С.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

МЕЖДУНАРОДНЫЙ БИЗНЕС В КОНТЕКСТЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ИЗМЕРЕНИЙ

Резюме

Статья посвящена выявлению тенденций и императивов развития международного бизнеса на современном этапе. Выявлено, что при осуществлении международной предпринимательской деятельности фирмы могут выбирать один или несколько видов международного предпринимательства или методов интернационализации, к которым относятся экспорт и импорт товаров и услуг, неформальные стратегические альянсы, иностранные инвестиции.

Ключевые слова: глобализация, экономико-деловое сотрудничество, интернационализация бизнеса, конкуренция, технологические уклады, ТНК.

Belialov T. E.

Nesenuk Ye. S.

Kyiv National University of Technology and Design

INTERNATIONAL BUSINESS IN THE CONTEXT OF NATIONAL MEASUREMENT

Summary

This article is dedicated to identifying trends and imperatives of international business today. It's revealed that the implementation of the international business of the company may choose one or more kinds of international business internationalization or methods, which include exports and imports of goods and services, informal strategic alliances and foreign investments.

Keywords: globalization, economic and business cooperation, internationalization of business competition, technological modes, TNC.